

Antwoordkernen bij Eureka 4V / vernieuwde tweede fase, RECHTSSTAAT

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. **Voor** in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. **Achterin** het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
  - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
  - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
  - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 2 →; de vraag staat bij 2.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

5.1. bestuur en macht

1. **magiër** of een **priester**, die **macht** ontleent aan zijn magische of **godsdienstige functies of vaardigheden**
  - 1.1. *Velen die het meest gewetenloos zijn geweest bij de verwerving van hun macht zijn het meest welwillend geweest in de uitoefening van hun macht*
  - 1.2. [welke gebeurtenis {sen} komt zo'n 10-20 jaar later.....
2. → (goed de hypothese tot je laten doordringen!)
  - 2.1. voorlopige conclusie / vooronderstelling (die je dus achteraf moet onderzoeken op haar waarde!)

- 2.2. burgers zijn er eerder dan bestuurders / er was bij de eerste mensen nog geen bestuur nodig [klein stamverband]
- 2.3. je kunt de geschiedenis van de eerste mensen niet waarnemen / er zijn nauwelijks bronnen, zeker geen geschreven
- 2.4. in diersamenleving [klein stamverband] wel leiderfiguur
- 2.5. er zijn ook dierengemeenschappen met een vrouwelijke leider (matriarchaat)
- 2.6. man moet status veroveren / leren [kundig en dapper], vrouw krijgt status aangeboren
- 2.7. ....

- 3. een kleine gemeenschap van mensen [prehistorie] heeft leiderschap
- 3.1. zijn Bosjesmannen zonder meer te vergelijken met de eerste mensen (Homo habilis?)

- 4. ....

- 5. ....

- 6. vrouwen, slaven en niet-Grieken zijn van nature ondergeschikt aan vrije Griekse mannen
- 6.1. ongelijkheid is het gevolg van de geschiedenis [nl. van het ontstaan van eigendom]
- 6.2. hij [noch iemand anders] kan dit niet zelf hebben waargenomen
- 6.3. vergelijking
- 6.4. ....

- 7. →
- 7.1. eerst ontwikkelt zich volk, daaruit groeit staat
- 7.2. eigen gebied, eigen bestuur
- 7.3. →
- 7.4. België?.....
- 7.5. Palestijnen?
- 7.6. luchtruim!; territoriale wateren; Noordpool?; Maan?
- 7.7. vakbond is ondergeschikt aan staat (want: *Binnen de grenzen van een staat is zijn gezag van geen ander menselijk gezag afgeleid*)
- 7.8. nationaal en internationaal = 2! Irak?, vredesmissies? Rechter corrigeert Verdonk?

- 8. monarchie
- 8.1. een verhaal over goden, halfgoden en mensen [bovennatuurlijke verklaringen]
- 8.2. verschillende volken/stammen?

5.2. rechtspraak in het Oude Athene

9.

vergelijkingspunten	Oude Athene	Nederland nu
Wie dient dagvaarding in?	burger	Officier van justitie = openbaar ministerie bij strafzaken. Anders advocaat namens eiser
Is iedereen gelijk voor de wet?	Nee: zie vrouw, slaaf, vreemdeling	ja
Wie vormen de rechtbank?	burgers	Door overheid voor het leven benoemde 'professionals'
Wat is de rol van burgers bij de rechtsgang?	Aanklacht, vonnis	geen

9.1. Athene: volksrechtspraak Nederland: onafhankelijke rechtspraak

9.2. ....

5.3. directe democratie in het oude Athene

10. direct: de burgers besturen zelf; indirect: de burgers kiezen vertegenwoordigers

10.1. machtscheiding

10.2. burgers = vrije mannelijke autochtoon

10.3. burgers = alle mannen en vrouwen ≥ 18 jaar. Bij gemeenteraden mogen ook niet-Nederlanders stemmen, mits minimaal vijf jaar legaal ingezetenen

11. Clisthenes (Kleisthenes)

11.1. *de macht niet in handen is van weinigen, maar van velen; Heeft iemand de geschiktheid om de staat te dienen, dan blijft hij niet op de achtergrond omdat hij arm is*

11.2. democratie leidt tot ochlocratie

11.3. aristocratie

11.4. ....

12. →

13. ....

13.1. →

13.2. vertegenwoordigers; regering wordt niet gekozen;

13.3. mening van het volk wordt niet autonoom door volk zelf bepaald (hypes?; pers?, propaganda?)

13.4. →

6. Het ontstaan van vertegenwoordigende instellingen

14. de eerste vertegenwoordigende instellingen waren niet democratisch
15. publieke zaak
16. gelovigen zijn de gemeente
- 16.1. ekklesia = gemeente (let op: voorbeeld oude Athene: volksvergadering heet ekklesia!)
17. geestelijkheid, adel, boeren
- 17.1. werk zelf uit: .....

1. God en Jezus verschuiven naar de (een theoretische) achtergrond;
2. De gevolgen van de machtsstrijd tussen de eerste en de tweede stand (eerst wint de kerk, daarna de wereldlijke macht);
3. De verdringing van de boeren door het patriciaat (de stedelijke elite, de burgerij);
4. de opkomst van de vorstelijke macht en de reactie daartegen.

18.
  - de koning kon alleen financiële lasten opleggen na overleg met zijn raad.
  - gerechtelijke boeten werden wettelijk bepaald.
  - *een vrij man kon alleen gevangen genomen worden, in zijn eigendom worden aangetast, buiten de wet gesteld, verbannen of op enigerlei wijze vervolgd door een vonnis van zijn gelijken en volgens de wetten van het land.*
  - alle privileges die Londen en de andere steden van Engeland hadden verworven, werden bevestigd. De kooplieden mochten vrij van beperkingen door het gehele land trekken.
  - de geestelijkheid mocht zelf geestelijken aanstellen.
- 18.1. habeas-corpus
19. *initiatief 'parlement'* ging uit van de *koning*/ koning nodigt uit op persoonlijke titel / geen machtsmiddelen zoals parlement nu
- 19.1. house of commons = lager huis = 'tweede kamer'= vertegenwoordigers van heel het volk = hoogste macht
House of lords = hoger huis = 'eerste kamer'= de adel (geboren of benoemd) = controle/speciale rechtspraak
20. De algemene opvatting in de Middeleeuwen was, dat de *vorst* (keizer, koning, hertog, graaf, ...) de *taak* heeft om de *kerk* te *beschermen*, de *vrede* te *bewaren* en het *recht* te *handhaven*.
Plakkaat: .....”Nee.....beschermen”

- 20.1. de tirannie verdrijven [tiran in plakkaat van verlatinghe] en in leertekst: *De vorst die alleen zijn eigen belang dient is een tiran*. In uiterste instantie mocht zo'n tiran worden gedood.
- 20.2. privileges worden erkend / vorst erkent vertegenwoordigers
- 20.3. vorst afzetten / nieuwe benoemen na overleg met Staten-Generaal (parlement)
- 20.4. vertegenwoordigers niet democratisch gekozen

7. Absoluut koningschap tegenover constitutionalisme

- 21. *Engeland* en “*De Republiek*” *absolutisme geen voet aan de grond*. Acte van Verlatinghe en Bill of Rights liggen in elkaars verlengde. John Locke heeft in Nederland verbleven. Willem III van Oranje door Locke naar Engeland gehaald als koning.
- 21.1. VS + Verenigde Staten van Amerika
- 22. ze moeten alles vanuit het staatsbelang bekijken /doel heiligt de middelen
- 23. het belang van de staat gaat boven alle belangen
- 23.1. Machiavelli
- 23.2. Hendrik IV wordt rooms-katholiek omdat dat zijn positie versterkt
- 24. De *constitutionalisten* willen het *koningschap binden aan* een *grondwet*. Absolutisme is onvoorwaardelijke macht aan de door God uitgekozen vorst
- 24.1. constitutionalisme: Locke; voor absolutisme: Hobbes
- 24.2.

vergelijkingspunten	Locke	Hobbes
Naam theorie	constitutionalisme	absolutisme
Gedachte over de mens	Optimisme : tabula rasa	Pessimisme : homo homini lupus
Politieke opstelling	Kant van parlement	Kant van vorst

25.

- *Wetten moesten de goedkeuring krijgen van het parlement;*
- *De koning kon wetten niet 'opschorten';*
- *Het parlement moest belastingen goedkeuren;*
- *Iedere burger had recht op een eerlijk proces;*
- *Scheiding der machten.*

- 25.1 De regering is hiermee afhankelijk geworden van een door de burgers gekozen parlement
- 25.2 niet het hele volk mag politiek bepalen; alleen intellectuele, welgestelde elite
- 26. Scheiding van kerk en staat
- 26.1 contract tussen volk en bestuur

26.2 **Trias Politica**: Montesquieu **machtsevenwicht tussen de wetgevende, uitvoerende en gerechtelijke macht**. Engeland het voorbeeld, waar de monarchale staatsvorm zich had vermengd met aristocratische en democratische regeringsvormen

27. →

27.1 geschreven: tekst; subjectief = stplgeb. + : eigen mening; primair: schrijvers erbij als getuigen.

27.2. mens door God geschapen, maar verder eigen verantwoordelijkheid.

27.3 onvervreembare rechten = Bill of Rights

27.4. regeringen onder de mensen worden ingesteld, die hun rechtmatige bevoegdheden ontlenuen aan de instemming der geregeerden = contracttheorie

27.5. regeringen worden door volk ingesteld; Acte van Verlatinghe spreekt alleen over afzetten van tirannieke regering

28.

geloof in de vooruitgang
eigen kunnen van de mens
Ratio

29.

Voltaire	Rousseau	Montesquieu
Deïsme	Volkssoevereiniteit	Trias politica

29.1. Locke: politiek contract   Rousseau: sociaal contract

30.   V : scheiding kerk en staat ; M : Trias Politica (drie kolommen)

30.1. monarchie = erfelijk: bestuur zonder contract

31.   .....

8. De ontwikkeling van de parlementaire democratie in Nederland

32.   **rechtsstaat** en het **staatsgezag** wordt **verdeeld over drie machten**.

32.1.

- * in een rechtstaat zijn de drie machten **zelf gebonden aan het recht**;
- * in de rechtsstaat bestaan middelen (*¹) die de burgers kunnen gebruiken om hun **rechten en vrijheden af te dwingen t.o.v.** hun **medeburgers of de overheid**;
- * Het bestaan van een **onafhankelijke rechterlijke macht**;
- * het bestaan van **klassieke grondrechten**.

33.   1796 maakt uitzonderingen: mannen, geen uitkering, niet verbonden met Oranje.
Volk van Nederland: *Het volk dat in een land woont, de ingezetenen, de burgers en boeren, armen en rijken, groten en kleinen - allen bijeen*

33.1. Thorbecke heeft censuskiesrecht = duidelijk aan inkomen gekoppeld

¹ Burgers moeten te allen tijde gelegenheid hebben om naar de rechter te stappen. Een rechtsmiddel is bijvoorbeeld: in beroep kunnen gaan tegen een uitspraak van een rechter.

34. ***gelijk voor de wet.***
vrijheid van drukpers en vrijheid van godsdienst
- 34.1. gekozen door provinciebesturen (Tweede Kamer / volksvertegenwoordigers aangewezen door de koning (Eerste Kamer). 1798:
- 34.2.
- Een ***tweejaarlijkse begroting***
  - ***Strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid*** aan de tweede kamer;
  - ***Koninklijke besluiten*** moeten mede ondertekend (***contraseign***) worden door de minister op wiens ter-rein het besluit betrekking had.
35. →
- 35.1. ....
- 35.2. ....
36. algemeen principe
 Verkiezingen
 Bevoegdheden van het parlement
 Rechten van het volk
- 36.1. ....
37. 1917/1919: kiesrecht voor alle mannen (1917) en **alle** vrouwen (1919) boven een bepaalde leeftijd
- 37.1. rechtsstaat
38. →
- 38.1. ....
- 38.2. ....
39. →
- 39.1. recht op onderwijs, huisvesting, zorg, inkomen/bestaansminimum
40. zelf opzoeken en invullen. OVERZICHTSKENNIS EN HISTORISCH BESEF: EINDEKAMEN!!